

Maria Węgrzecka W kręgu spraw związanych z oceną jakości dydaktyki w szkołach wyższych

Artykuł poświęcony jest sposobowi postrzegania przez studentów pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich. Aby poznać ten istotny element rzeczywistości uczelnianej, Wydział Psychologii i Pedagogiki Akademii Ekonomicznej w Krakowie przeprowadził badania wśród studentów swej uczelni. Oceniali oni nauczycieli według następujących kryteriów: a) formalne cechy postawy dydaktycznej (regularność i punktualność prowadzenia zajęć, życzliwe i taktowne podejście do studentów, dostępność, łatwość kontaktu); b) cechy tworzące podstawę kompetencji metodycznych nauczyciela

(umiejętność organizowania zajęć, komunikatywność w przekazywaniu wiedzy, sposób formułowania i egzekwowania wymagań); c) kryteria związane z przekazywanymi treściami (sposób prowadzenia przedmiotu, aktywizowanie i inspirowanie studentów do myślenia).

Opinie zebrane wśród studentów różnych kierunków, lat i form studiów stanowią ważną informację zwrotną dla nauczycieli. Uświadamiają im bowiem skutki własnych działań, słuszność wyboru stosowanych metod dydaktycznych, różnorodność oczekiwań studentów itd. Z drugiej strony, prowadzenie takich badań jest pożyteczne także dla studentów, gdyż pozwala im na sformułowanie oraz wygłoszenie opinii o nauczycielach, a tym samym stwarza okazję do bardziej świadomego i krytycznego uczestniczenia w zajęciach dydaktycznych.

Wśród informacji charakteryzujących działalność i osiągnięcia szkół wyższych w Polsce bardzo skromne miejsce zajmują dane dotyczące jakości prowadzonej w nich dydaktyki. O jakości tej można wnioskować jedynie pośrednio, na podstawie statystyk (liczba studentów, pracowników naukowo-dydaktycznych, godzin zajęć itp.). Wiele się składa na tę dziwną sytuację, w której nie wiadomo, na jakiej podstawie oceniana jest najważniejsza działalność uczelni. W ostatnich latach podniosły się głosy – długo wyczekiwane przez niemalą część kadry nauczającej – by określić stan dydaktyki akademickiej, stworzyć stosowny instrument kontroli i oceny pracy dydaktycznej oraz posługiwać się nim w sytuacjach ważnych dla dydaktyki. Korzyści z takiego przedsięwzięcia – poważnie traktowanego – nie można przecenić. Może ono bowiem udoskonalić przebieg i wyniki pracy ze studentami, a także być korzystne dla uczelni w różnych sferach kierowania nią (polityka personalna, organizacja studiów, rozkład zajęć, problem konkurencji z innymi szkołami). Najważniejszym efektem większego zainteresowania jakością dydaktyki powinna być optymalna realizacja planów i programów studiów oraz wprowadzenie wysokiego poziomu wymagań wobec studentów (z gwarancją utrzymania go), przy równoczesnej dbałości o kadre dydaktyków, właściwie rozumiejących i pełniących swą rolę względem studentów. Eksponowany dotychczas w procesie oceny poziomu pracy naukowej nauczyciela akademickiego powinien zostać zrównoważony inwencją i zaangażowaniem w działalność dydaktyczną (jak wiadomo, ta ostatnia staje się coraz trudniejsza z uwagi na wzrost liczby studentów oraz niską atrakcyjność zarobków nauczycieli, które nie zwiększają się odpowiednio do wzrostu zadań).

„Wspólnym mianownikiem” przy porównywaniu działalności dydaktycznej różnych uczelni powinny być dobre (aktualizowane) programy kształcenia oraz starannie dobrana (dobrze umotywowana do pełnienia podwójnej roli) kadra nauczycieli akademickich. Na wypracowanie tego „wspólnego mianownika” nie można dłużej czekać – straty są bowiem poważne dla wszystkich zainteresowanych studiami wyższymi. Nie oglądając się na brak tradycji w tej dziedzinie, na nieufność pracowników naukowo-dydaktycznych, na szczupłość środków finansowych przeznaczonych na to przedsięwzięcie, trzeba rozpocząć długofalowy, złożony proces zmieniania niektórych akcentów ważności w analizie działalności szkoły wyższej.

Pierwszym zadaniem poznawczym wydaje się ustalenie, jaki jest wpływ kadry dydaktycznej na przebieg i wyniki studiowania. Jednym z podstawowych elementów analizy sytuacji w dydaktyce jest bowiem sposób, w jaki studenci odbierają obecną formułę roli nauczyciela akademickiego względem siebie, jak – w świetle swoich oczekiwań – widzą poszczególnych dydaktyków i ich kompetencje.

Efektywne realizowanie przez nauczycieli akademickich programu swego działania w sferze naukowo-badawczej może służyć jako sprawdzian kompetencji merytorycznych, „przedmiotowych” oraz jako gwarancja właściwego poziomu merytorycznego zajęć ze studentami. Ocena tej sfery aktywności pozostaje w gestii osób oraz gremiów najbardziej kompetentnych i wyspecjalizowanych. Wysokie wymagania, trudność wypracowania kryteriów oceniania tej pracy, wyraźnie zarysowany teren działania, ciężar wyłącznej odpowiedzialności za przebieg i wyniki własnej pracy naukowej – to część okoliczności tłumaczących skłonność do koncentrowania się przede wszystkim na tym aspekcie pracy w uczelni. Tendencję tę mogą dodatkowo zaostriżyć czasowe warunki umowy o pracę. Nie oznacza to, iż większość nauczycieli zaniedbuje drugą sferę swej działalności – dydaktykę, ale wskazuje na konieczność podejmowania bardzo dużego wysiłku, by sprostać zadaniom.

Utrzymywanie „w równowadze” zaangażowania w pracę naukową i dydaktyczną, tak by przynosiły zadowalające efekty, wymaga nie lada starań. Jednocześnie, włożony wysiłek i osiągnięcia dydaktyczne – prócz satysfakcji – nie dają nawet tytułu do wyróżnień czy innych dowodów uznania. Dobra praca dydaktyczna – choć przynosi realne korzyści studentom – nie wzbudza szczególnego zainteresowania pracodawcy. Co więcej, zdarza się, że bardzo dobrzy nauczyciele akademicy działają „w towarzystwie” kolegów źle prowadzących dydaktykę, traktujących ją jako uciążliwość – wszyscy jednak traktowani są formalnie tak samo. Takie sytuacje wymagają szczególnie szybkiego uporządkowania.

Jeżeli chcemy dla różnych celów starannie i trafnie zdiagnozować stan dydaktyki w skali uczelni, mniejszych jednostek organizacyjnych czy w odniesieniu do realizujących ją osób i grup, powinniśmy skoncentrować się na jej newralgicznym odcinku: na **relacji nauczyciel akademicki – student**. Badania efektywności kształcenia i niektórych jej uwarunkowań prowadzone przed laty w naszej uczelni były skoncentrowane raczej na ilościowym opisie osiągnięć studentów w zakresie poznawania różnych przedmiotów (wyniki egzaminów). Poza zewidencjonowaniem historycznych już danych, badania te nie wniosły istotnych informacji o jakości dydaktyki. Nie wzięto w nich pod uwagę roli tak ważnego i względnie stabilnego czynnika, jakim jest sposób prowadzenia przedmiotu, styl pracy ze studentami oraz inne aspekty postawy dydaktycznej nauczyciela akademickiego.

Przejawy postawy dydaktycznej tworzą pewien styl pracy i wyznaczają zakres pomocy oferowanej studentom. Wydaje się zatem, że dla czytelności opisu stanu dydaktyki oraz doboru kryteriów jej wartościowania niezbędne jest:

- 1) określenie roli nauczyciela akademickiego w kształceniu studentów;
- 2) interpretacja pojęcia postawy dydaktycznej;
- 3) wskazanie głównych powodów i korzyści uzasadniających podejmowanie empirycznego badania jakości uprawianej dydaktyki.

Najkrócej ujmując, rola pracownika naukowo-dydaktycznego wobec studentów sprowadza się – inaczej niż na niższych szczeblach kształcenia – do wspomagania swych podopiecznych przy zapoznawaniu się z trudnymi obszarami wiedzy niezbędnej do zdobycia kompetencji zawodowych oraz ogólnego, wyższego poziomu kultury intelektualnej, a także do odpowiedzialnego ustalania (kontroli i szacowania), jakości efektów pracy studentów. Jak w każdej pracy z ludźmi, i ta rola może być realizowana różnie: nauczyciel może bowiem pomagać studentom, pozostawić ich samym sobie lub też powodować trudności w studiowaniu. Zważywszy, że grupa studencka jest zespołem ludzi o różnych możliwościach intelektualnych, zróżnicowanych zainteresowaniach i niejednorodnej motywacji, trzeba zaznaczyć, że ten sam styl pracy nauczy-

ciela może znaleźć różny oddźwięk u poszczególnych studentów i rodzić odmienne opinie¹. Pewne cechy nauczyciela mogą jednak być bardzo wyraziste i oddziaływać jednoznacznie na wszystkich studentów, wywołując opinie zbliżone. Niektóre właściwości nauczyciela akademickiego lub ogólnie ujęty styl jego pracy mogą również być podstawą jednoznacznych opinii ogólnych, określających go „globalnie”, bez wnikania w szczegóły. W innym przypadku akcent może zostać położony na wybranym aspekcie działania dydaktyka, wyznaczając sądy rozbudowane i szczegółowe. Sposoby wartościowania ujawniające się w opiniach odbiorców mogą prezentować się bardzo charakterystycznie – od ujęć „czarno-białych” po stonowane, dojrzałe i wielostronne. Zbieranie opinii na temat zajęć dydaktycznych pozwala nie tylko na uzyskanie przez nauczycieli orientacji, jak są odbierani w swojej pracy, ale także dostarcza wielu informacji o samych studentach.

Geneza badania jakości zajęć dydaktycznych

W trakcie opracowywania przed dwoma laty w Studium Psychologii i Pedagogiki krakowskiej Akademii Ekonomicznej, wraz ze słuchaczami Studium Pedagogicznego, roboczo pojęcia „postawy dydaktycznej” oraz ustalania, dla celów poznawczych i samokształceniowych, co należy wiedzieć o nauczycielu akademickim w związku z jego rolą i zadaniami (by trafnie przypisać mu część „odpowiedzialności” za wyniki studiowania osiągnięte przez studentów), ze strony władz Akademii pojawiły się sygnały żywego zainteresowania sposobami diagnozowania stanu dydaktyki w uczelni i możliwościami zebrania od studentów (czy ewentualnie z innych źródeł) rzetelnych informacji na ten temat. Chodziło bowiem o określenie, a w przyszłości ocenę, jakości dydaktyki w skali całej uczelni, katedr, poszczególnych kierunków oraz lat studiów dziennych i zaocznych, wreszcie – o możliwość uzyskania danych m.in. do okresowej oceny pracowników naukowo-dydaktycznych. Ta zbieżność zainteresowań stała się początkiem długofalowych badań; przedsięwzięcia, które objęło całą uczelnię: wszystkich studentów i prawie wszystkich pracowników naukowo-dydaktycznych prowadzących wykłady i ćwiczenia (w mniejszym zakresie lektorów). Główne zadania określono tak, by uwzględnić oczekiwania a) studentów oraz b) uczelni angażującej pracowników naukowo-dydaktycznych i powierzającej im prowadzenie zajęć. Aby osiągnąć najważniejszy cel – diagnozę stanu dydaktyki – postanowiono skoncentrować się na ustaleniu stopnia przygotowania metodycznego nauczycieli akademickich (ich komunikatywności, prawidłowej organizacji zajęć itp.), sposobu traktowania studentów (życzliwości, jednoznaczności wymagań i obiektywności oceniania) oraz ogólnej dyscypliny pracy ze studentami (odbywania zajęć dydaktycznych i konsultacji). Podjęto także próbę określenia poziomu atrakcyjności zajęć, wynikającej częściowo z interesującego stylu

¹ Zawsze kiedy usiłujemy uzyskać orientację, jak są odbierane przez różne osoby czyjeś działania, cechy, zachowania czy komunikaty, musimy odwoływać się do subiektywnych opinii samych odbiorców. Pozwala to na skuteczniejsze, zindywidualizowane działanie wobec autorów opinii, a ich subiektywizm nie tylko nie jest nieusuwalną wadą sposobu zbierania informacji, ale stanowi pożądaną, realny ślad żywej interakcji. Obiektywizacja (zwłaszcza przeliczanie statystyczne, uśrednianie wyników) oddala zazwyczaj od rzeczywistości, utrudnia bezpośrednie wykorzystanie informacji (korygujące, utrwalające, modyfikujące) w praktyce oddziaływania na autorów zróżnicowanych opinii.

pracy i umiejętności inspirującego aktywizowania studentów, częściowo zaś z nastawienia oraz innych osobistych cech studentów.

Stworzenie młodzieży korzystnych warunków studiowania jest zależne od prezentowania przez nauczyciela prawidłowej postawy dydaktycznej. Jak jednak opisać tę właściwość i „przełożyć” jej różne aspekty na kryteria służące formułowaniu opinii? Na to pytanie trzeba było odpowiedzieć przygotowując się do rozwiązania podzadania, tj. sporządzenia instrumentu do badania opinii studentów „doświadczających na sobie” różnych aspektów postawy dydaktycznej. Odpowiedź jest tym bardziej trudna, że musi uwzględniać ogromną różnorodność zachowań nauczyciela: od skrajnie irytujących (zniechęcających, śmiesznych, budzących obawę, bezradność itp.) do skrajnie wzorcowych (imponujących, wywołujących podziw, mobilizujących do pracy, skłaniających do współdziałania). Warunkiem wymagającym uwzględnienia przy konstruowaniu takiego instrumentu jest także specyfika przedmiotów, rodzaj zajęć, poziom zaawansowania w studiach, forma studiów. Ostatecznie – po starannym przeanalizowaniu całej sytuacji zadaniowej – przyjęto utworzenie kompozycji kryteriów mających uniwersalne zastosowanie w całej dydaktyce (część I kwestionariusza) oraz zestawu wybranych pytań-zagadnień, związanych z doraźnymi, dodatkowymi celami badań (część II)².

Postawa dydaktyczna i jej przejawy

Postawą dydaktyczną można nazwać syndrom (tj. złożoną, wewnętrznie spójną i zharmonizowaną kompozycję) względnie trwałych i stabilnych nastawień oraz tendencji do działania w sytuacjach dydaktycznych i związanych z dydaktyką. Postawa ta jest wpleciona w osobowość jako złożona dyspozycja motywacyjna, ukształtowana w kumulującym się doświadczeniu różnorodnych wartości związanych z nauczaniem, wychowywaniem, rozwijaniem własnych kompetencji, własnym dojrzewaniem społecznym itd. Postawa dydaktyczna prezentuje się poprzez styl pracy, zdradza ją sposób traktowania (wartościowania) rozwiązywanych zadań dydaktycznych.

Ogólnie można powiedzieć, że postawa dydaktyczna składa się z „postaw częściowych” albo – jeśli uwzględni się fakt, iż dyktuje dobrze zorganizowane, złożone działania – odnosi się do złożonego przedmiotu: do siebie jako nauczyciela i jako konkretnej osoby, do studentów jako studentów i jako konkretnych osób, do prowadzonego przedmiotu, jego treści, rangi, do metodycznych wymagań ogólnych i związanych z przedmiotem, do programu, planów, regulaminów itp. dotyczących studiów, do formalnych zobowiązań wobec pracodawcy, współpracowników... Trudno ująć wszystkie elementy sytuacji dydaktycznych, do których w charakterystyczny sposób (zgodnie właśnie ze swą postawą) odnosi się dydaktyk, a które studenci rejestrują jako kompozycję zachowań i umiejętności.

Do najwyraźniej manifestujących się „na zewnątrz” aspektów postawy dydaktycznej (a zrazem najbardziej liczących się dla interesów studentów) należą:

² Liczne sugestie, aby skorzystać z któregoś z kwestionariuszy przywiezionych z zagranicznych uczelni, gdzie już od jakiegoś czasu funkcjonują systemy oceniania jakości dydaktyki, zostały starannie rozpatrzone. Zdecydowano się jednak na opracowanie własnej wersji, gdyż analizowane wzory pod różnymi względami nie przystawały do rzeczywistości polskich uczelni, a także do przyjętych założeń i celów.

- 1) formalne podejście do obowiązków dydaktycznych i studentów;
- 2) sposoby, metody pracy i wykorzystywanie specyficznych umiejętności (wspomniane wyżej kompetencje metodyczne);
- 3) talent dydaktyczny i pasja (zaangażowanie) w przybliżaniu swojej dyscypliny nauki (interesujący, bogaty i inspirujący sposób prezentacji treści przedmiotu).

W odniesieniu do tych trzech aspektów skonstruowano zestaw kryteriów, pozwalający studentom na wyrażenie opinii o swych nauczycielach. Skorygowane i sprecyzowane sformułowania studentów, po dyskusji w uczelni i częściowej analizie jakościowej wyników wstępnych badań, przedstawia zamieszczony poniżej wzór formularza służącego do badań studentów wszystkich kierunków, lat i form studiów³.

Celem badań ankietowych jest podniesienie poziomu dydaktyki w Uczelni.

Kwestionariusz służy zebraniu opinii studentów na temat sposobu prowadzenia zajęć dydaktycznych.

Wyniki badań zostaną przekazane poszczególnym pracownikom dydaktycznym po sesji egzaminacyjnej.

Ankieta jest anonimowa. Prosimy o poważne potraktowanie pytań i zaznaczenie kółkiem wybranej odpowiedzi.

JEŚLI NA KTÓREŚ Z PYTAŃ NIE MOŻNA UDZIELIĆ ODPOWIEDZI, PROSIMY JE POMINAĆ.

Dodatkowe uwagi, komentarze i propozycje prosimy wpisać w rubryce: „UWAGI”.

ĆWICZENIA (nie podawać nazwiska prowadzącego zajęcia)

	w bardzo małym stopniu	w małym stopniu	średnio	w dużym stopniu	w bardzo dużym stopniu
Prowadzący zajęcia:					
1. Dobrze organizuje zajęcia	1	2	3	4	5
2. Inspiruje studentów do samodzielnego myślenia	1	2	3	4	5
3. Przekazuje wiadomości jasno i precyzyjnie	1	2	3	4	5
4. Prowadzi zajęcia regularnie i punktualnie	1	2	3	4	5
5. Realizuje określony cel zajęć.	1	2	3	4	5
6. Jest dostępny dla studentów w wyznaczonej porze	1	2	3	4	5
7. Prowadzi zajęcia interesująco	1	2	3	4	5
8. Wobec studentów jest życzliwy i taktowny	1	2	3	4	5
9. Stawia studentom jednoznaczne wymagania	1	2	3	4	5
10. Obiektywnie ocenia studentów na zajęciach	1	2	3	4	5

Posłużenie się skalą postaw obejmującą wymienione kryteria pozwoliło na wykreślenie tzw. profili dydaktycznych, plastycznie ukazujących interesujące aspekty postawy opiniowane przez studentów, ułatwiające przeprowadzanie porównań i analiz.

Po wstępnym opracowaniu kwestionariusza ze skalą postaw i pytaniami dodatkowymi oraz wybraniu procedury postępowania przy ankietowaniu (gwarantującej tajność zbieranych informacji) przedstawiono cały projekt przedsięwzięcia badawczego Senatowi Akademii. W maju 1992 r., po zatwierdzeniu projektu przez Senat i rektora, przystąpiono do badań pilotażowych. Ankietowania podjął się zespół Studium Psychologii i Pedagogiki, wzmocniony przez wytrawnych dydaktyków, miłośników swej pracy.

³ W poszczególnych turach badań ankietowych studenci wypowiadali się także w innych sprawach ważnych dla kształcenia. Zebrane dane posłużą sprawdzeniu szeregu hipotez w trakcie wielokierunkowej jakościowej analizy materiału empirycznego.

Badania pilotażowe objęły trzy tury ankietowania (maj 1992 r., styczeń i maj 1993 r.), między którymi dyskutowano na Uczelni na temat zasadności badań, sposobu ich prowadzenia, treści kryteriów i technicznych aspektów badań. Żywy pozytywny oddźwięk wśród studentów i znakomitej większości dydaktyków, głosy w dyskusji oraz doświadczenie zdobyte przez autorów przedsięwzięcia sprzyjały przeprowadzeniu korekty metody, doprecyzowaniu sformułowań kryteriów i skali opiniowania, a także pozwoliło na włączenie dodatkowych podzadań badawczych oraz – co istotne – na stopniowe wyeliminowanie pewnych niefortunnnych posunięć, bardzo szkodliwych dla idei badania jakości dydaktyki. Mimo bowiem dbałości o bezwzględne przestrzeganie zasady anonimowości opinii i tajności danych, mimo ograniczenia przekazu informacji o wynikach, całe przedsięwzięcie poruszyło środowisko pracowników Akademii, a w niektórych kwestiach spolaryzowało opinie i nastroje. Kiedy okazało się, że zebrany materiał empiryczny ma dużą wartość poznawczą i praktyczną, że już sam fakt badania „ożywił” inicjatywę dydaktyczne nauczycieli, tak że ilościowe zbiorcze opracowania wyników ankietowania ujawniło korzystne zmiany w opiniach na temat wszystkich zastosowanych kryteriów, zdecydowano się na rozpoczęcie właściwych badań, których wyniki będą włączone do oceny dydaktyki.

Projekt badań, zgłoszony do Komitetu Badań Naukowych, nie uzyskał akceptacji, a tym samym szansy na wsparcie finansowe. Dopiero nagroda przyznana w konkursie na inicjatywę dydaktyczne, ogłoszonym przez Fundację Stefana Batorego, pozwoliła na prowadzenie badań właściwych. Nagroda ta przyniosła także uznanie dla Uczelni w środowisku akademickim, które – doceniając wagę analizy i oceny jakości dydaktyki w szkołach wyższych – nie zdołało się dotąd uporać z wahaniem i nieraz bardzo krytycznymi głosami broniącymi tradycyjnego „zawierzenia” kadrze nauczycieli akademickich oraz dezawuuującymi wartość opinii studenckich w kwestii dydaktyki.

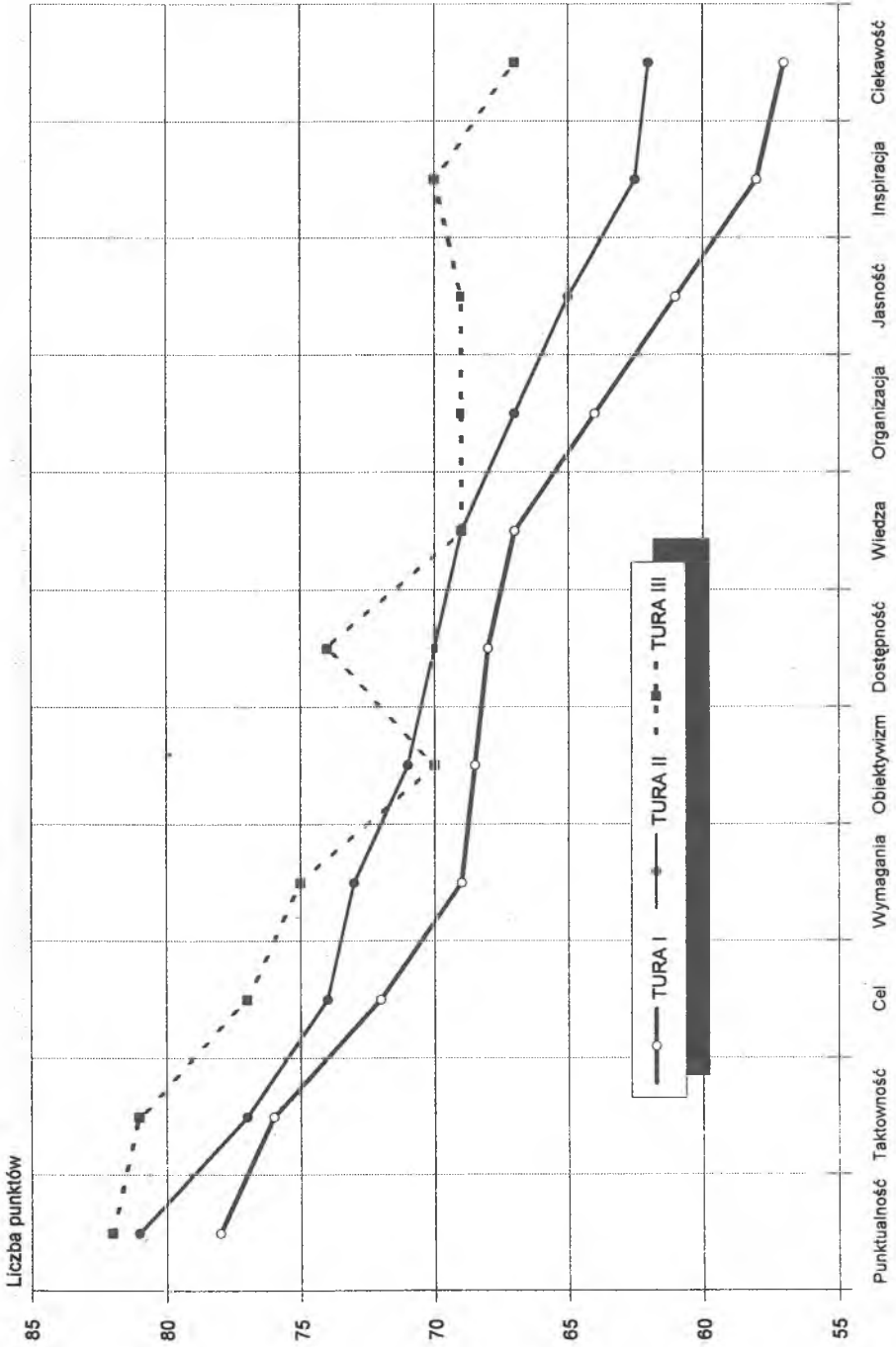
Korzyści płynące z badań opinii o dydaktyce

Bez względu na dalsze losy badania jakości dydaktyki, można obecnie powiedzieć, iż przydatność zebranego materiału empirycznego dla samych nauczycieli akademickich nie ulega wątpliwości. Możliwość zobaczenia siebie (swojego działania, pomysłów, wysiłku), jak w zwierciadle, w dużej liczbie jednostkowych opinii, podnosi mobilizację i wytrwałość w poszukiwaniu dróg do dobrej dydaktyki. U dobrych nauczycieli akademickich informacja zwrotna wzmacnia postawę dydaktyczną i stanowi formę nagrody (jedynej, jak dotąd, formy docenienia ich pracy). Natomiast osobom nie odnoszącym sukcesów dydaktycznych ukazuje konkretne powody tego faktu.

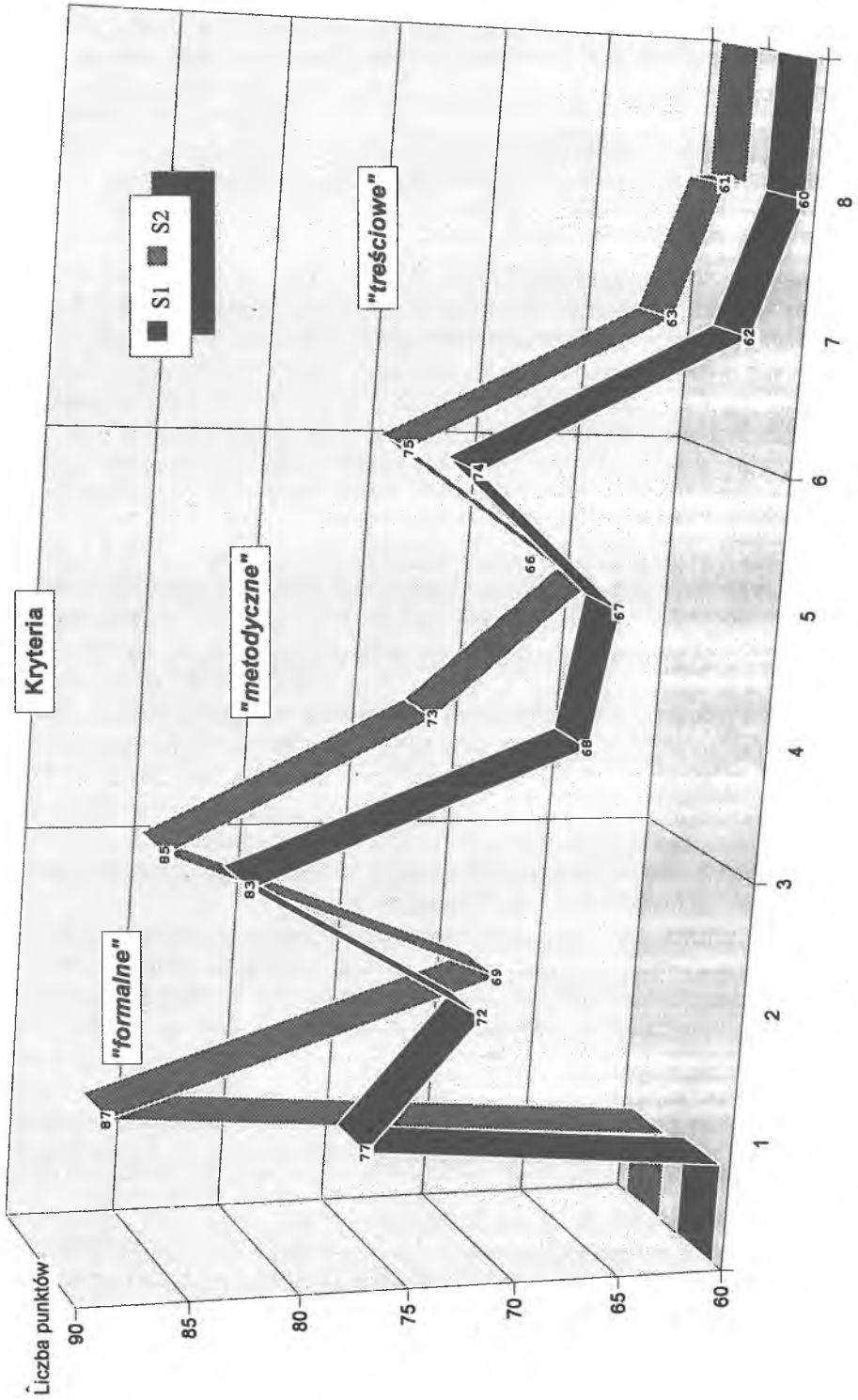
Analiza wyników badań pilotażowych dostarczyła wielu ważnych, ciekawych spostrzeżeń oraz sugestii co do kierunku interpretacji, a także wykorzystania wyłaniających się prawidłowości i wątpliwości (merytorycznych oraz metodologicznych).

Analiza kształtu profilu zbiorczego (utrzymującego się w kolejnych turach badań – rysunek 1) sugeruje zróżnicowany sposób traktowania wyróżnionych trzech grup kryteriów: „formalnych”, „metodycznych” i „treściowych”. Opinie dotyczące „formalnych” cech postawy dydaktycznej okazały się w najwyższym stopniu (choć nie 100%) zgodne. Kryteria te są najłatwiejsze do zastosowania, opinie – bliskie rzeczywistego stanu. Ewentualne różnice zdań mogą mieć źródło w osobistych nieudanych kontaktach studenta z nauczycielem, w generalnym, skrajnym nastawieniu do przedmiotu, studiów, ludzi, a także – jeśli jest to zdanie osobnionie – w chwilowym własnym stanie psychofizycznym.

Rysunek 1
Opinie studentów na temat pracy dydaktycznej nauczycieli akademickich (trzy tury badań)

Rysunek 2
Przykład profilu dydaktycznego dwóch adiunktów prowadzących przedmioty ścisłe

Kompetencje metodyczne nauczyciela są „przefiltrowane” przez intelektualne możliwości odbioru poszczególnych studentów; może to tłumaczyć pojawianie się ocen skrajnie odbiegających od opinii większości na dany temat. Przyczyną może być niezrozumienie problematyki, brak podstawowych wiadomości, wolniejszy proces rozumowania, cechy temperamentu studenta skrajnie „nie pasujące” do tempa pracy nauczyciela itp. Mogą tu zaważyć okoliczności zewnętrzne (np. warunki odbywania zajęć), a także indywidualne nastawienia i tendencje wobec opiniowanych osób. W porównaniu z kryteriami formalnymi, kryteria metodyczne są bardziej „narażone” na wpływ cech osób oceniających.

Najbardziej zindywidualizowane (trudne do sformułowania, a następnie do interpretacji!) są opinie kryteriów opisujących jakość treści przedmiotu przekazywanych przez nauczyciela. To, czy nauczyciel interesująco prowadzi przedmiot, czy podawane treści są ważne i inspirujące, czy wymaga dużego zaangażowania studentów – nie zależy głównie od stylu jego pracy. Nauczyciel może wprowadzić dzięki swym cechom ułatwiać bądź utrudniać studiowanie, jednakże o pracy studenta decyduje przede wszystkim jego własna dojrzałość. Rodzaj motywacji do studiowania, zainteresowania, sposób traktowania siebie i swoich zadań, poziom niezależności sądów itp. w istotny sposób warunkują odbiór „treściowych” aspektów postawy dydaktycznej.

W świetle tych przypuszczeń interpretacja zebranych opinii, zwłaszcza rozbieżnych czy dających niekorzystną opinię wypadkową (najczęściej formułowaną wobec tej cechy danego dydaktyka), będzie wymagać rozpoznania cech osób opiniujących. Taka konieczność może wystąpić np. przy konstruowaniu profilu indywidualnego przedstawionego na rysunku 2.

Inne cele, których osiągnięcie zależy od dobrego rozpoznania dydaktycznych kompetencji nauczycieli akademickich, wiążą się przede wszystkim z organizacją dydaktyki, powierzaniem zajęć, doskonaleniem pedagogicznym nauczycieli, honorowaniem pracy dydaktycznej, polityką nagradzania, zasadami zatrudniania pracowników naukowo-dydaktycznych, polityką wydawniczą w sferze dydaktyki itd. Nowe zadania, których rozwiązanie zależy od orientacji w jakości dydaktyki w skali uczelni i kierunków studiów, wiążą się z przygotowaniem podstaw akredytacji szkół wyższych (przede wszystkim porównywalne powinny być programy kształcenia oraz warunki kadrowe ich realizowania w pracy ze studentami).

Kolejnym ważnym zadaniem – wymagającym dostarczenia nauczycielom informacji zwrotnej od studentów, którzy to, co „otrzymują” od nauczyciela konfrontują ze swoimi oczekiwaniami i „interesami” – jest przygotowanie kredytowego systemu studiów oraz wprowadzenie większych możliwości różnych wyborów dla studentów. Kierując się – choćby częściowo – „instrukcją” zawartą w opiniach studentów o sobie, nauczyciel może zawczasu wprowadzić korekty do swej metody pracy, a także stopniowo zwiększać szanse wyboru przez studentów przedmiotu, który prowadzi. Zważywszy, iż swobodny wybór przedmiotu studiów studentów wiąże również z osobą nauczyciela, trzeba przygotować dla obu stron „relacji dydaktycznej” możliwości optymalnego wyboru dla studentów oraz warunki pracy z dobrymi studentami dla nauczycieli akademickich.

Na koniec warto zwrócić uwagę na jeszcze jedną istotną korzyść z prowadzenia ankietowych badań opinii studentów na temat jakości dydaktyki. Skutkiem tych badań powinno być wzburzenie u studentów bardziej świadomego i krytycznego uczestnictwa w dydaktyce, a także przekonania o ważnej roli oraz odpowiedzialności za swój w niej udział.